

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET

rapport

ZOOLOGISK SERIE 1980-3

Fuglefaunaen i Eiteråga,
Grane og Vefsn kommuner,
Nordland.
Kvantitative og kvalitative
undersøkelser sommeren 1978

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim

K. Norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1980-3

FUGLEFAUNAEN I EITERÅGA,
GRANE OG VEFSN KOMMUNER, NORDLAND.
KVANTITATIVE OG KVALITATIVE
UNDERSØKELSER SOMMEREN 1978

Av

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet
Trondheim, januar 1980

ISBN 82-7126-220-3

ISSN 0332-8538

REFERAT

Bevanger, Kjetil. 1980. Fuglefaunaen i Eiteråga, Grane og Vefsn kommuner, Nordland. Kvantitative og kvalitative undersøkelser sommeren 1978. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1980-3*: 1-30.

Eiteråga ligger i Grane og Vefsn kommuner og er et sidevassdrag til Vefsna. Fra og med der elva får navnet Eiteråga, mister området sitt uberørte preg. Dalbotnen blir delvis oppdyrket og store snauhogster setter sitt preg på terrenget. Nede i Eiterådalen dominerer gran- og blandingsskog av gran/bjørk. Her finnes også enkelte fattige myrer. Grunnfjellet i nedslagsfeltet består stort sett av gneisbergarter. Klimaet er oseanisk-suboseanisk.

Ved de ornitologiske registreringene sommeren 1978 ble tradisjonelle metoder benyttet; linjeplatetaksering, linjetaksering og punkttagsering. Dominerende fuglesamfunn ble kartlagt. Resultatene viser en relativt artsfattig fuglefauna med totalt 55 arter observert. Alle antas å hekke i området. Artene representerer flere nærmere omtalte fuglesamfunn.

Klappfellefangst av smånagere viste at smånagerbestanden i området var relativt liten. Andre observasjoner viste at det var mye elg i nedslagsfeltets skogbevokste partier.

De foreliggende utbyggingsplanene forutsetter at det bygges en dam i Eiterådalen, ca. 50 m høy. Dette gir en innsjø på omlag 5,5 km med et areal på 2,8 km². Elva nedenfor dammen blir tørrlagt. De fuglesamfunnene som primært blir utslettet ved neddemmingen er trostesubforbundet og korsnebbsubforbundet. I forbindelse med neddemte myrområder blir dessuten bekkasinforbundet berørt, og i Eiterågas nærområder blir fossekallforbundet ødelagt.

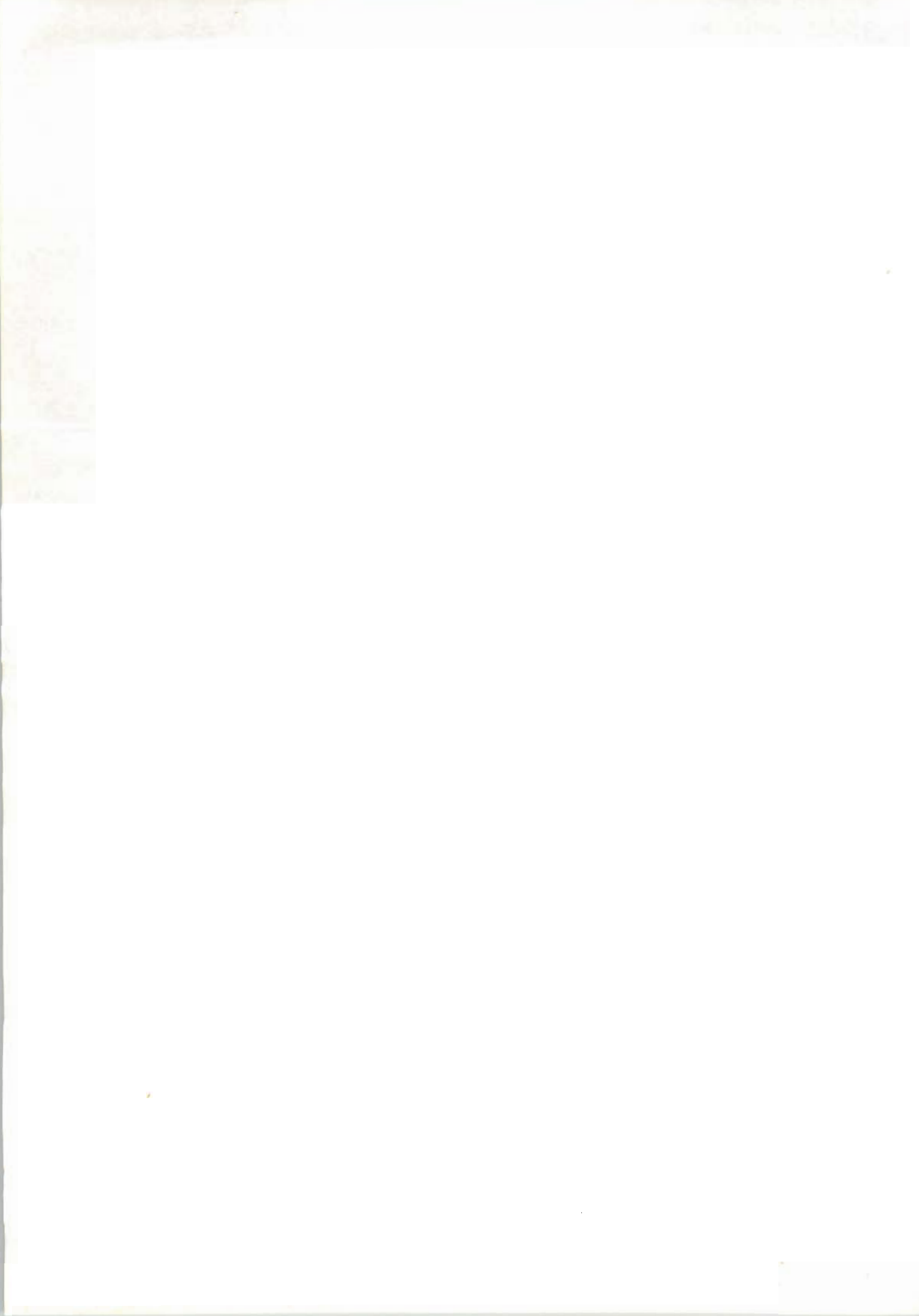
På grunn av magasinområdets topografi og sammensatte vegetasjonsstruktur er det blant de mest produktive områdene i ornitologisk sammenheng. Generelt sett er området relativt artsfattig, og en neddemming vil redusere fuglelivet ytterligere.

Den hekkende fuglebestanden i magasinområdet dør ut, i overveiende grad også arter som benytter terrenget som rent næringsterritorium. De første årene etter oppdemmingen må en forvente en demningseffekt som fører til økning av blant annet bestanden av ender. Etter få år vil imidlertid fuglelivet i tilknytning til magasinet bli svært dårlig.

Konsekvensene for fuglelivet i magasinets nærområder er mer usikker. I første rekke vil arter i skogssamfunnet, som blant annet omfatter skogsfugl rammes. Oppdemmingen vil trolig føre til lokalklimatiske forandringer med følger for vegetasjon og naturmiljø forøvrig.

Totalt sett vil reguleringen utvilsomt medføre en merkbar forringelse av områdets ornitologiske miljø.

Kjetil Bevanger, Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Zoologisk avdeling, N-7000 Trondheim.

INNHold

REFERAT	
INNLEDNING	7
OMRÅDEBESKRIVELSE	7
Beliggenhet, utstrekning, topografi og vegetasjon	7
Geologi	13
Klima	14
Linjeplatetakseringsfeltene	14
KVANTITATIVE OG KVALITATIVE REGISTRERINGER..	18
Metoder og materiale	18
Resultater og diskusjon	18
FANGST AV SMÅGNAGERE OG OBSERVASJONER AV ANDRE PATTEDYR, KRYPDYR OG AMFIBIER	25
REGULERINGENS VIRKNING PÅ FUGLEFAUNAEN	26
Utbyggingsplaner	26
Magasinområdet	26
Tørrleggingsområdene	27
Avrenningsområdene	28
SAMMENDRAG OG KONKLUSJON	28
LITTERATUR	30

INNLEDNING

Etter oppdrag fra NVE-Statskraftverkene, ble det sommeren 1978 foretatt kvantitative og kvalitative ornitologiske undersøkelser i Eiteråga, som er tenkt regulert i et byggetrinn II ved Vefsnautbyggingen. Målsettingen med registreringsarbeidet har vært å skaffe tilveie bakgrunnsmateriale for en verdivurdering av området's fuglefauna og til en analyse av hvilke konsekvenser en eventuell utbygging får for denne.

Følgende personer har deltatt i feltarbeidet: Gunnar Rofstad, Odd Rygh, Per Gustav Thingstad og Geir Vie. Faglig ansvarlig er Kjetil Bevanger.

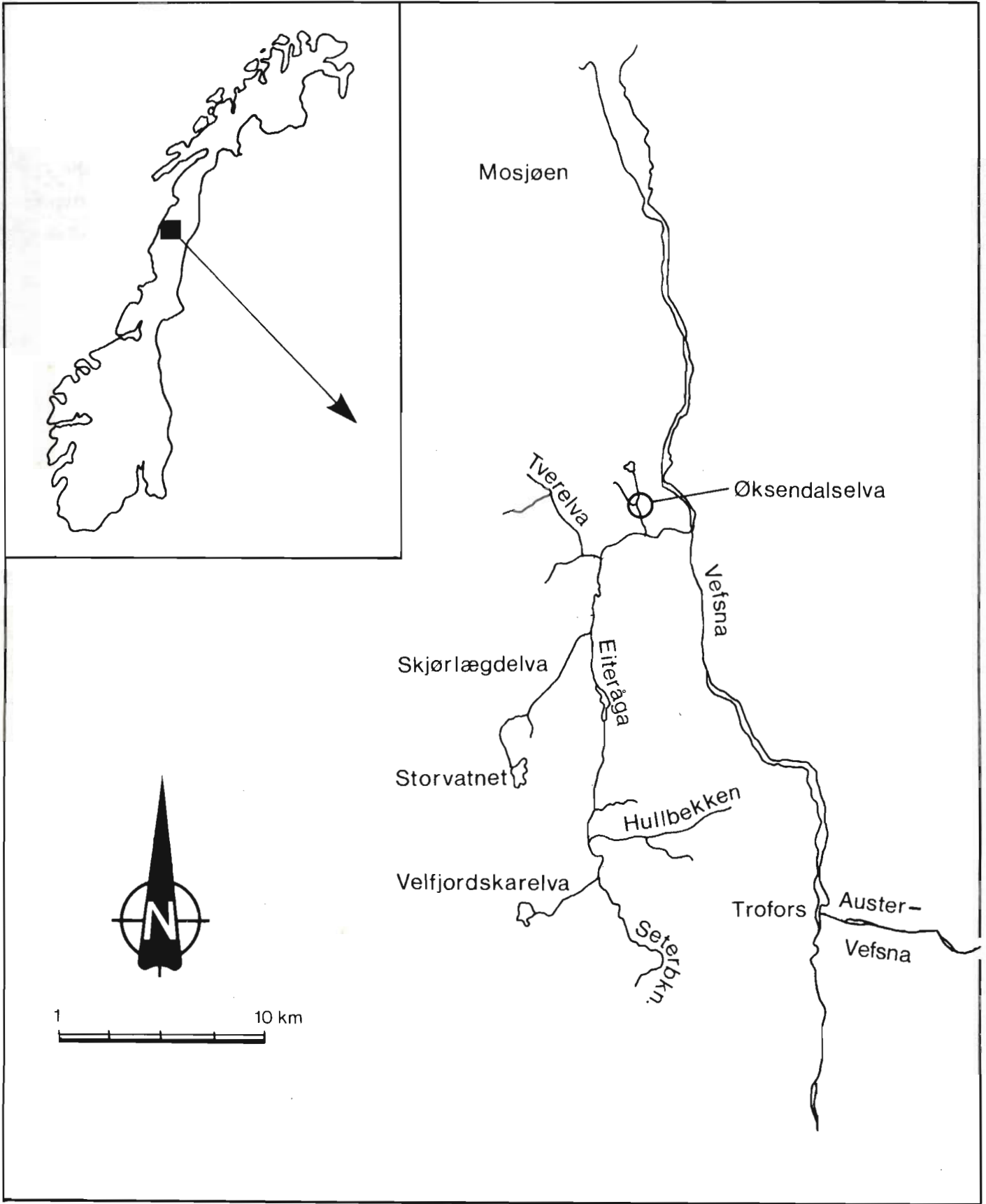
Undersøkelsen er i sin helhet finansiert av NVE-Statskraftverkene.

OMRÅDEBESKRIVELSE

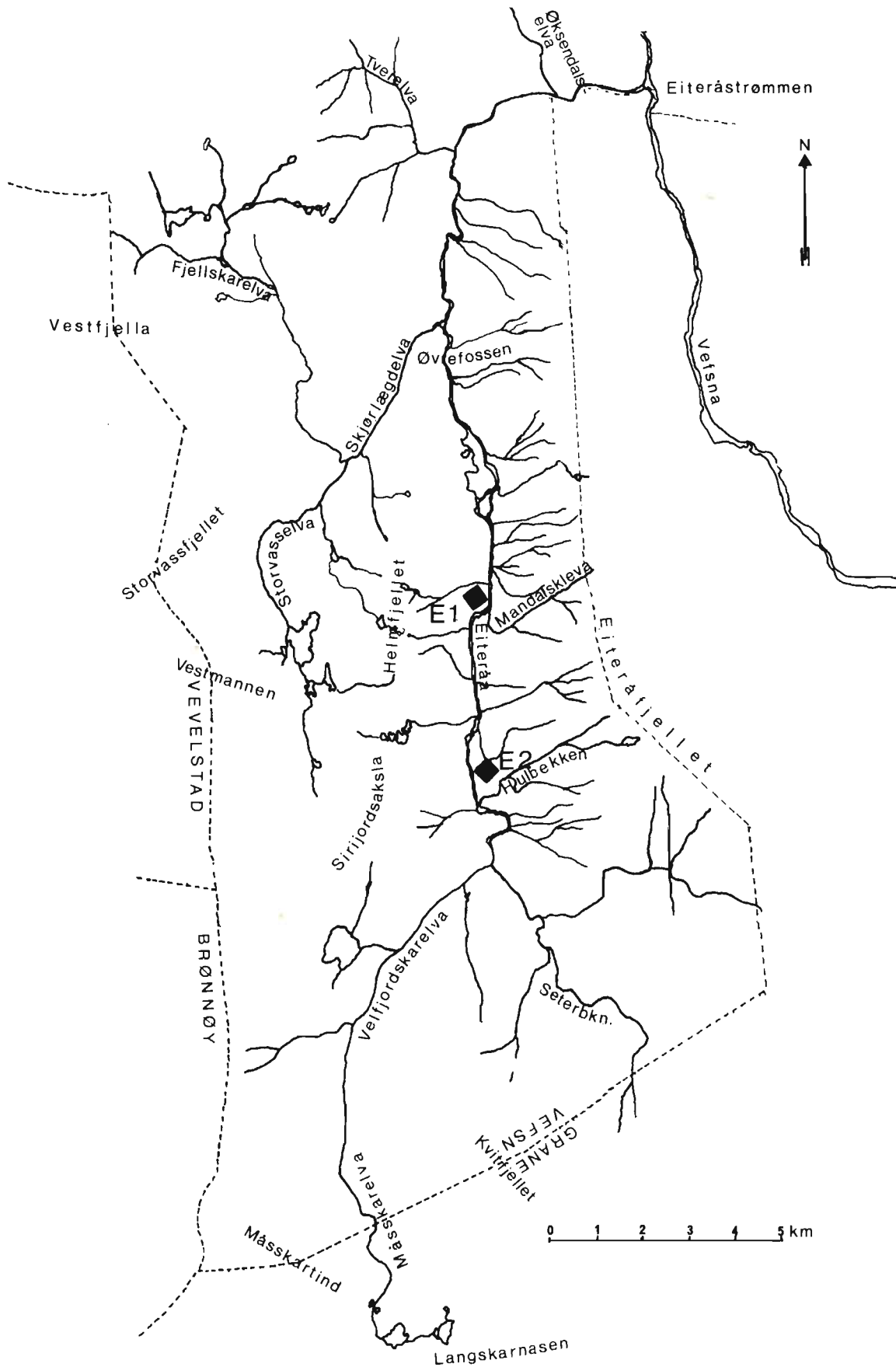
Beliggenhet, utstrekning, topografi og vegetasjon

Eiteråga ligger i Grane og Vefsn kommuner i Nordland fylke (Fig. 1) ($65^{\circ}25' - 65^{\circ}41' N$ og $13^{\circ}7' - 13^{\circ}17' \text{Ø}$). Den har sine sørøstligste kilder i noen fjellvatn i Grane kommune mellom Kvitfjellet, Langskarnasen og Måsskartinden, ca. 800 m o.h. (Fig. 2). Til å begynne med heter den Måsskarelva, men får litt lengre ned navnet Velfjordskarelva. Først etter å ha rent sammen med Seterbekken, får den navnet Eiteråga. Seterbekken, som renner inn fra SSØ, kommer fra et område ca. 16 km lengre sør, på grensa mellom Grane og Vefsn kommuner. Den renner til å begynne med gjennom et flatt og myrlendt terreng. En rekke mindre vatn gjør dette partiet velegnet for vannfugl.

Fra og med der "Eiteråga" starter, mister området sitt uberørte preg. Dalbotnen blir delvis oppdyrket, spesielt i de bredeste partiene og store snauhogstflater setter sitt preg på terrenget (Fig. 3). Begge dalsider er skogkledt opp til knapt 400 m o.h. Høyere oppe dominerer grunnfjellet, men ovenfor "fleinberget" blir vegetasjonsdekket igjen noe utviklet, særlig på de flatere alpine områdene, omlag 600 m o.h.

Figur 1. Oversikt over Eiteråvassdraget.

Figur 2. Detaljkart over undersøkelsesområdet med linjeflatetakseringsfeltene (E1 og E2) inntegnet (jfr. tabell 1).

Nede i Eiterådalen dominerer gran- og blandingsskog av gran/bjørk. Best utviklet er den på flatene ved elva omtrent midt oppe i dalen. Her finnes også enkelte fattige myrer. Elva renner stort sett i småstryk, men har et roligere parti noen kilometer ovenfor Øvrefossen (Fig. 4). Herfra blir dalen trangere og får et villere preg før den flater ut ned mot Vefsna. Disse nedre partiene er vanskelig tilgjengelig og representerer potensielle hekkebiotoper for klippehekkende rovfugl (Fig. 5).

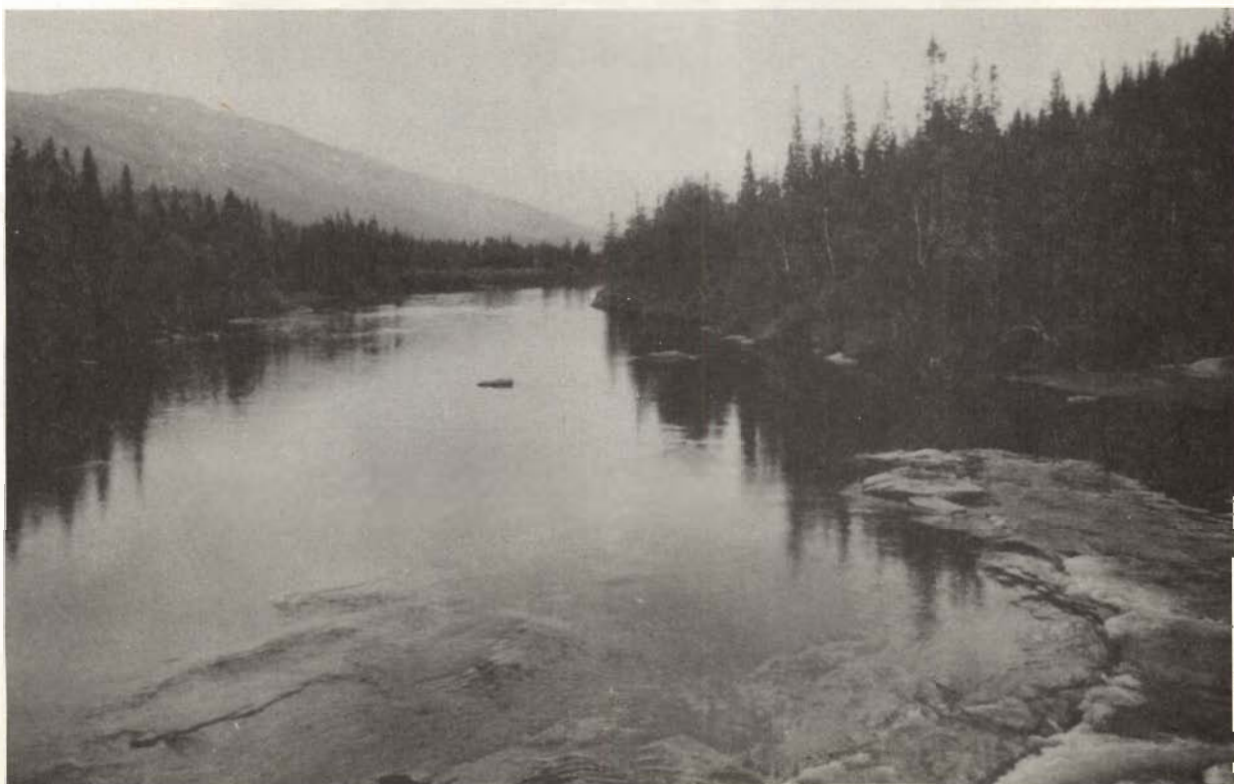
Like nedenfor Øvrefossen munner Skjørlægdelva. Denne har sitt utspring i fjelltraktene vest for Eiteråga (Vestfjella, Storvassfjellet og Vestmannen). Dalen som egentlig er delt i to med Fjellskarelva i nordvest og Storvasselva i sør, omfatter et stort spekter landskapselementer, samtidig som den er lite påvirket av menneskelige inngrep. De nederste par km preges av bratte skogslirer. Her som ellers i dalen dominerer blandingsskog av gran og bjørk. Bunnvegetasjonen er i stor utstrekning høgstaudeutforminger, men blåbær-, småbregne- og lågurttyper er representert. Utallige bakkemyrer går inn som et karakteristisk trekk i de sentrale delene. Fjellskareldalen slutter i ei stor gryte med steilt grunnfjell omkring. Elva flater ut i brede meandre midt i dalen der myrflater dominerer (Fig. 6), mens den lengre oppe går i mindre stryk med stille kulper innimellom.

Storvasselva renner stort sett i mindre stryk opp til Storvatnet. En sidebekk kommer fra et lite skogstjern ved Lillevassøter. Dette området, sammen med traktene rundt Storvatnet og Klubbtjern, har høg, estetisk standard.

Samlet inneholder dalen et bredt spekter landskapselementer, både typiske og mer spesielle for landsdelen. Sett under ett representerer nedslagsfeltet for Skjørlægdelva et potensielt verneområde, ideelt som referanseområde for vitenskapelige formål og med stor rekreasjonsverdi.

Figur 3. Hogstområde øverst i Eiterådalen. (Foto: K. Bevanger)

Figur 4. I de øvre deler av Eiterådalen har Eiteråga flere rolige partier.
(Foto: G. Vie)

Figur 5. De nedre deler av Eiterådalen har flere partier med potensielle hekkebiotoper for klippehekkende rovfugl.
(Foto: K. Bevanger)

Figur 6. Fjellskarelvdalen har stedvis et utpreget bakkemyrlandskap.
(Foto: G. Vie)

Geologi

Grunnfjellet i nedslagsfeltet til Eiterådalen består stort sett av gneisbergarter (glimmergneis, stedvis med skiferlinser) av injeksjonsgneiskarakter. Mot vest når en også her i eruptivbergarter av de sure typene, overveiende granitt og granodioritt av intrusiv og annen opprinnelse, i den kaledonske sone.

Nærmere detaljer av berggrunnskart 1:100 000 (Myrland 1972) viser at Eiterådalen er ganske sammensatt. Nedenfor Mandalskleven preges dalbotnen av overdekker (morene, bregrus, myr etc.), mens østsida og de høyereliggende områdene i sør, i stor utstrekning domineres av dioritt med overgang til monzodioritt. Stripper med jernmalmførende epidot-hornblendeskiifer, finnes på begge sider av dalen. Likedan stripper av kalkspat- og dolomittmarmor samt kvartsrik gneis/kvartsitt, særlig på vestsida.

For fluvialgeomorfologiske opplysninger vises til Faugli (1976).

Klima

Nedslagsfeltet til Eiteråga ligger i et oseanisk-suboseanisk klimaområde, med en maritimitetsgrad på mellom 50-70%. Årsnedbøren er mellom 1000-2000 mm og middeltemperaturen for varmeste måned ligger mellom 10-16°C (NUB 34, 1977).

Linjeplatetakseringsfeltene

Det ble totalt opprettet to felt (avmerket på Fig. 2 med felt-symbolene). I tabell 1 finnes øvrige data over feltene, som forøvrig er vegetasjonskartlagt av Aune og Kjærem. Jfr. også tabell 2.

Tabell 1. Data over linjeplatetakseringsfeltene i Eiterådalen

Takseringsfelt (symbol/navn)	E1 Nedre Eiteråga	E2 Øvre Eiteråga
Habitat	Mosaikk - bjørk/gran/myr	Småbregnegranskog
Areal (ha)	300	300
Form (i meter)	3000•100	3000•100
Høyde (m o.h.) laveste og høyeste punkt	170-210	180-240
Dominant(e) eksposisjon(er)	Flatt/Ø	Flatt/Ø/V
UTM-referanse	VN1575 (start) VN1477 (slutt)	VN152727 (start)

Tabell 2. Utførte linjeplatetakseringer

Taks. periode	Felt	Antall takseringer		
		Morgentaks. (0300-0900)	Middagstaks. (0900-1600)	Kveldstaks. (1600-2200)
8.6.-13.6.	E1	9	-	1
10.6.-13.6.	E2	5	-	3

Beliggenhet, topografi og vegetasjon

Nedre Eiteråga (E1)

Feltet starter mellom elva og vegen (VN153759) og følger Eiteråga nedover gjennom relativt sterkt kulturpåvirket terreng (Fig. 7). Området er en gammel elveslette med rester etter gamle elveløp (kanaler og myrsig) (Fig. 8). Ved VN149778 krysser løypa vegen og dreier mot sør. Den siste strekningen går gjennom en relativt bratt østvendt skråning.

Vegetasjonen er mosaikk av dels ren lauvskog med dominans av bjørk, dels en blanding av gran og bjørk, samt mindre partier med myr og vierkratt. Næringsgraden varierer nokså mye og fattigmyr med bjørk og vierkratt veksler med tilsvarende mellom- og rikmyrtyper. Åpne utforminger finnes også. Blandt de mange granskogstypene finnes relativt store arealer med småbregnegranskog, men både røsslyng-, fuktgranskog, blåbær-fuktgranskog, intermediær og rik fuktskog, lågurt-, blåbær- og høgstaudegranskog, er representert. Dessuten rene utforminger med høgstaudebjørkeskog og gråorskog.

Øvre Eiteråga (E2)

Feltet starter på nordsida av åsen, mellom elva og vegen (VN152727) og går over åsen sørover, langs elva, dreier østover (neste rute), går opp i lia øst for vegen og videre nordover langs denne lia. Terrengtet er tildels meget kupert (kløfter, bekkefår og mindre dalsøkk) (Fig. 9).

Vegetasjonsmessig ligger feltet i relativt homogen granskog (Fig. 10), vesentlig dominert av småbregnegranskog, men også med innslag av blåbærgranskog, lågurt- og høgstaudegranskog. Dessuten finnes mindre partier med røsslyng-blokkebærfuruskog.

Figur 7. Linjeplatetakseringsfelt E1, passerer områder med relativt sterkt kulturpåvirket terreng. (Foto: G. Vie)

Figur 8. Gammelt elveløp på E1. (Foto: G. Vie)

Figur 9. Terrenget på E2
er tildels
meget kupert.
(Foto: G. Vie)

Figur 10. Vegetasjonsmessig ligger E2 i relativt "homogen" granskog.
(Foto: G. Vie)

KVANTITATIVE OG KVALITATIVE REGISTRERINGER

Metoder og materiale

Feltarbeidet er utført i juni (hekketiden) og konsentrert om vassdragets nedslagsfelt, med særlig vekt lagt på de subalpine regionene, i og omkring et eventuelt magasin. Det er også lagt vekt på å dekke dominerende vegetasjons- og naturtyper samt kartlegge eventuelle nøkkelbiotoper (jfr. Bevanger 1979 a). Det er benyttet tradisjonelle takseringsmetoder; linjeplatetaksering, linjetaksering og punkttaksering (for nærmere metodisk diskusjon vises til Bevanger 1978 a). Linjeplatetakseringsfeltene som gir kvantitative estimater for fuglefaunaen, ble plassert i den øvre enden av et eventuelt magasin (jfr. s. 15). Arealmessig utgjør den naturtype som feltene er plassert i en vesentlig del av magasinet og dets nærområder. Kombinert med linjetakseringer og kvalitative observasjoner synes det foreliggende materialet å gi et dekkende bilde av fuglefaunaen i Eiterågas nedslagsfelt. Etter hva en vet er det tidligere ikke foretatt ornitologiske undersøkelser i området, men Moksnes og Vie (1975) har undersøkt andre deler av Vefsnavassdraget.

Resultater og diskusjon

Resultatene fra linjeplatetakseringene og linjetakseringene er satt opp i tabellene 3-6.

Den norske fuglefaunaen kan deles inn i 6 ulike samfunn på ordensnivå (Bevanger 1977 og 1979 a). I Eiterådalen er skogsamfunnet *Fringilla* Bevanger 1977, dominerende, men elementer fra myr-/våtmarksamfunnet, *Anthus-Tringa* Bevanger 1977, er representert med arter både fra bekka-sinforbundet, *Gallinago* Bevanger 1979 og det lentiske forbundet, *Tringa hypoleucos* Bevanger 1979.

Av de to linjeplatetakseringsfeltene, har E1 flest myr-/våtmarksarter, og følgende representanter for myr-/sumpforbundet ble observert: krikkand, gluttsnipe, strandsnipe, rugde, enkeltbekkasin, heiplerke, sårle og sivspurv. Disse 8 artene utgjør ca. 17% av de artene som foreløpig er inkludert (Bevanger 1979 a) i forbundet. Dette indikerer også at myr-/våtmarksbiotopene med korresponderende fuglesamfunn

Tabell 3. Resultater fra linjeflatetaktakeringsfeltene i Eiterådalen. + = arten observert

	NEDRE EITERÅGA (E1)				ØVRE EITERÅGA (E2)			
	Antall terri- torier	Antall terr. pr. km ²	Relativ tetthet (%)	Avledet tetthet	Antall terri- torier	Antall terr. pr. km ²	Relativ tetthet (%)	Avledet tetthet
Løvsanger	10	33,5	23,3	36,5	4	13,5	14,6	7,5
Bjørkefink	9	30	20,9	32	4	13,5	14,6	24,5
Rødingetrost	6	20	11,6	5	1	3,5	3,6	1
Gråtrost	5	16,5	11,6	10,5	3	10	10,9	4,5
Måltrost	3	10	7,0	17,5	3	10	10,9	15
Svartkvit	2	6,5	4,7	5,5	1	3,5	3,6	3
Trepplerke	1	3,5	2,3	4,5	1	3,5	3,6	4
Jernspurv	1	3,5	2,3	1,5	1	3,5	3,6	1
Fuglekonge	1	3,5	2,3	3,0	2	6,5	7,3	4,5
Grå fluesnapper	1	3,5	2,3	1,5	1	3,5	3,6	-
Rødstjert	1	3,5	2,3	0,5	1	3,5	3,6	1
Rødstrupe	1	3,5	2,3	11,5	3,5	11,5	12,7	13
Grannmeis	1	3,5	2,3	0,5	1	3,5	3,6	1
Bokfink	1	3,5	2,3	0,5	1	3,5	3,6	1
Dompap	1	3,5	2,3	0,5	1	3,5	3,6	7,5
Sivspurv	1	3,5	2,3	2,0	1	3,5	3,6	-
Gråsisik				0,5				
Rugde								
Jerpe				5,0				1
Strandsnipe				-				3
Enkeltbekkasin				0,5				-
Gluttsnipe				-				-
Linerle				0,5				-
Heipplerke				-				-
Grønnsisik								-
Kjøttmeis								-
Svartmeis								-
Storfugl								-
Tretåspett								-
Gjerdesmett								1
Såerle								1
Krikkand								1
Totalt	43	144,5	99,8	139	27,5	93	99,8	92,5
Antall territorielle arter	14				14			
Totalt antall arter observert	26				25			

Tabell 4. Antall registreringer (relativ tetthet i %) fra linjetakseringene i blandingskog gran/bjørk i Eiterådalen

---

Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	103 (25,2)
Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	90 (22,0)
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	49 (12,0)
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	33 (8,1)
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	30 (7,3)
Svartkvit	<i>Ficedula hypoleuca</i>	15 (3,7)
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	14 (3,4)
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	14 (3,4)
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	13 (3,2)
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	8 (2,0)
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	6 (1,5)
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	6 (1,5)
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	5 (1,2)
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	5 (1,2)
Haukugle	<i>Surnia ulula</i>	2 (0,5)
Strandsnipe	<i>Tringa hypoleucos</i>	2 (0,5)
Granmeis	<i>Parus montanus</i>	2 (0,5)
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	2 (0,5)
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	2 (0,5)
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	2 (0,5)
Storfugl	<i>Tetrao urogallus</i>	1 (0,2)
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	1 (0,2)
Fossefall	<i>Cinclus cinclus</i>	1 (0,2)
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	1 (0,2)
Gulsanger	<i>Hippolais icterina</i>	1 (0,2)
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1 (0,2)
Totalt		409 (99,9)
Antall arter registrert		26
Takseringstid (i minutter)		882

Tabell 5. Antall registreringer (relativ tetthet i %) fra linjetakseringene på hogstflater i Eiterådalen

Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	33 (27,3)
Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	19 (15,7)
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	16 (13,2)
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	13 (10,7)
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	9 (7,4)
Gjerdesmett	<i>Troglodytes troglodytes</i>	8 (6,6)
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	7 (5,8)
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	5 (4,1)
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	4 (3,3)
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	1 (0,8)
Grønnsisik	<i>Carduelis spinus</i>	1 (0,8)
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	1 (0,8)
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	1 (0,8)
Totalt		121 (99,8)
Antall arter observert		13
Takseringstid (i minutter)		457

Tabell 6. Antall registreringer (relativ tetthet i %) fra linjetakseringene i blåbærgranskog i Eiterådalen

Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	26 (26,2)
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	16 (16,2)
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	14 (14,1)
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	8 (8,1)
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	8 (8,1)
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	5 (5,1)
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	5 (5,1)
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	4 (4,1)
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	3 (3,0)
Svartkvit	<i>Ficedula hypoleuca</i>	3 (3,0)
Granmeis	<i>Parus montanus</i>	1 (1,0)
Strandsnipe	<i>Tringa hypoleucos</i>	1 (1,0)
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	1 (1,0)
Gjerdesmett	<i>Troglodytes troglodytes</i>	1 (1,0)
Rødstjert	<i>Phonicurus phoenicurus</i>	1 (1,0)
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	1 (1,0)
Gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	1 (1,0)
Totalt		99 (100,0)
Antall arter observert		17
Takseringstid i minutter		270

er dårlig utviklet eller av "fattige" typer. På E2 er myr-/sumpforbundsartene bare representert med ca. 6%.

Går vi ut fra artslista, er følgende arter i forbundet registrert: Krikkand, kvinand, siland, strandsnipe, småspove, rugde, fjellvåk, heilo, rødstilk, gluttsnipe, enkeltbekkasin, heipiplerke, sårle, sivspurv. Totalt utgjør dette ca. 35% av artsinventaret (når utbredelseskorreksjon er foretatt), hvilket er atskillig bedre enn hva en kan få inntrykk av bare ved å se på resultatene fra prøvefeltene. Dette tyder imidlertid på at området totalt ikke byr på spesielle produktive eller artsrike våtmarkslokaliteter noe som også støttes av inntrykket fra feltarbeidet. Myrområdene består i stor grad av fattige bakkemyrer uten spesielle nøkkelbiotoper.

Eiterågas nærområder representerer et lotisk forbund (*Cinclus cinclus* Bevanger 1979). Følgende arter fra dette forbundet ble observert: krikkand, kvinand, siland, laksand, strandsnipe, fiskemåke og fossefall. Det betyr at forbundet er representert med bortimot 90% av artene (etter utbredelseskorreksjon). Her må imidlertid innskytes at i en enhet med så få arter vil hver art gi et prosentvis meget stort utslag. De 7 ovenfor nevnte artene er å betrakte som euryøke og relativt nøysomme og finnes stort sett over hele landet.

På ordensnivå er også vier-/krattsamfunnet, *Phylloscopus-Emberiza* Bevanger 1977, representert. Arealmessig utgjør imidlertid dette en relativt beskjeden del av naturtypene i nedslagsfeltet. Går vi ut fra artslista er ca. 50% (16) av artene på ordensnivå observert, men her må det innskytes at av disse 16 artene er det flere som også finnes i andre samfunn.

Over skoggrensa er heisamfunnet, *Anthus* Bevanger 1977, stedvis representert, men tilsynelatende svært dårlig. Av de totalt 13 artene som foreløpig er inkludert på ordensnivå (Bevanger 1979 a), ble bare 4 observert. Ytterligere feltundersøkelser ville sannsynligvis føre til at flere av artene ble registrert.

Skogsamfunnet (*Fringilla* Bevanger 1977) er naturlig nok best utviklet og arealmessig dominant i selve Eiterådalen. Granskogs- og gran/løvskogstypene, er rikelig representert.

Artssammensetningen på de to linjeplatetakseringsfeltene (E1 og E2), viser at ingen av feltene er "homogene" granskogsfelt. Den bekrefter også at E2 er mer granskogsdominert enn E1. Av de 47 artene som foreløpig er inkludert i korsnebbsubforbundet (*Loxia* Bevanger 1979),

er 9 arter observert på begge feltene, 1 bare på E1 og 4 bare på E2. I tillegg til de 47 artene i subforbundet bør rugde og bokfink tas inn. De to dominante artene, løvsanger og bjørkefink, avslører dessuten at spesielt E1 har blandet vegetasjon med delvis løvskogsdominans. På E2 derimot har de to artenes relative tetthet sunket til 14,6% og løvsangerens avledete tetthet ligger under typiske granskogsarter som måltrost og rødstrupe.

I alt er 20 arter i korsnebbsubforbundet observert mens 34 av 64 i trostesubforbundet (*Turdus* Bevanger 1979), en avisosiologisk enhet for bar/løvskogsblending. Dette indikerer at vegetasjonen i Eiterådalen i store trekk er å betrakte som blandingskog.

På grunn av intensiv skogsdrift finnes relativt store hogstflater (jfr. Fig. 3) på ulike suksesjonstrinn med mer eller mindre definerbare fuglesamfunn. Avisosiologiske enheter knyttet til hogstflater plasseres på assosiasjonsnivå under trostesubforbundet (Bevanger 1979 a). Det ble foretatt linjetakseringer spesielt i tilknytning til hogstflatene (jfr. tabell 5) og i alt ble 13 arter observert. Av arter som synes spesielt knyttet til granskogshogstflater, er jernspurven. Et naturlig navn på assosiasjonen er derfor *Turdus-Prunella modularis*.

Artsliste

- H = påvist hekkende ved funn av reir eller unger.
h = gjentatte observasjoner eller spesiell adferd sannsynliggjør hekking.
+++ = forekommer tallrik
++ = forekommer regelmessig, men relativt fåtallig.
+ = forekommer sporadisk og fåtallig.
- = forekommer sjelden eller tilfeldig (mindre enn 3 observasjoner)

Krikkand	<i>Anas crecca</i>	+h
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	+H
Siland	<i>Mergus serrator</i>	+h
Laksand	<i>Mergus merganser</i>	+h
Fjellvåk	<i>Buteo lagopus</i>	++H
Dvergfalk	<i>Falco columbarius</i>	+h
Lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	++h
Jerpe	<i>Tetrastes bonasia</i>	+h
Orrfugl	<i>Lyrurus tetrix</i>	+h

Storfugl	<i>Tetrao urogallus</i>	+h
Heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	+h
Rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	+h
Gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	+h
Strandsnipe	<i>Tringa hypoleucos</i>	+++h
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	+h
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	+++h
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	++h
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	+H
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	+h
Gjøk	<i>Cuculus canorus</i>	++h
Haukugle	<i>Surnia ulula</i>	+H
Tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	+h
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	+++H
Heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	++h
Såerle	<i>Motacilla flava thunbergi</i>	++h
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	++h
Skjære	<i>Pica pica</i>	+h
Kråke	<i>Corvus corone</i>	+h
Ravn	<i>Corvus corax</i>	+h
Fossefall	<i>Cinclus cinclus</i>	+h
Gjerdesmett	<i>Troglodytes troglodytes</i>	++h
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	++h
Gulsanger	<i>Hippolais icterina</i>	+h
Hagesanger	<i>Sylvia borin</i>	+h
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	+++H
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	+++h
Svartkvit	<i>Ficedula hypoleuca</i>	+++H
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	++h
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	+++h
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	+h
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	++h
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	+++h
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	+h
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	+++H
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	+++H
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	+++h
Granmeis	<i>Parus montanus</i>	++h

Svartmeis	<i>Parus ater</i>	++h
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	++h
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	++h
Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	+++h
Grønnsisik	<i>Carduelis spinus</i>	++h
Gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	++h
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	++h
Sivspurv	<i>Emberiza scoeniclus</i>	++h

FANGST AV SMÅGNAGERE OG OBSERVASJONER AV ANDRE PATTEDYR, KRYPDYR OG AMFIBIER

Det ble foretatt smågnagerfangst i tre ulike habitater i Eiterådalen; i de to linjeflatetakseringsfeltene for fugl og i en hogstflate. For nærmere metodisk beskrivelse vises til Bevanger (1978 b og 1979 a). Som det fremgår av tabell 7, var smågnagerbestanden i området relativt liten, og bare to arter (klatremus og markmus) ble fanget.

Av øvrige pattedyr ble spesielt elg observert. De mange registreringene tyder på en bra elgstamme i området. Det ble også funnet ekskrementer og gnagespor etter hare.

Forøvrig ble det gjort en rekke observasjoner av frosk og froskeegg.

Tabell 7. Smågnagere fanget i 3 ulike habitater i Eiterådalen

Habitat	Fangstperiode	Klatre- mus	Mark- mus	Totalt	Antall felle- døgn	Indeks (ant. ind. fanget pr. 100 felledøgn)
F - I	7.- 9.6.	8	0	8	200	4,0
F - II	10.-12.6.	2	0	2	200	1,0
F - III	12.-14.6.	1	1	2	200	1,0

REGULERINGENS VIRKNING PÅ FUGLEFAUNAEN

Utbyggingsplaner

Ifølge NVE-Statskraftverkenes planer, skal det bygges en demning i Eiterådalen ca. 1 km nedenfor samløpet med Tverrelva (107 m o.h.). Oppdemningen blir omlag 50 m (til kote 157) og fullt magasin vil gi en innsjø på ca. 5,5 km, som vil nå til Øvrefossen. Bredden på magasinet vil ligge mellom 500 og 800 m og neddemt areal ved fullt magasin vil bli 2,8 km². Magasinprosenten blir under 10% og en regner ikke med tapping av vann forbi dammen. Vannstanden vil bli forsøkt holdt høy om sommeren med tapping om vinteren. Magasin vannet vil bli nyttet i et kraftverk ved Eiteråga, omlag 500 m oppstrøms samløpet med Vefsna. Alternativt planlegges kraftverket bygd ved foten av Forsjordfors i Vefsna, ca. 3,5 km nedstrøms samløp med Eiteråga.

Magasinområdet

Konsekvenser av kraftutbygging på fuglelivet er behandlet generelt av Bevanger (1979 a). Det neddemte arealet i Eiterådalen er vegetasjonskartlagt av Aune og Kjærem (in prep.). Dominerende vegetasjonstyper i magasinet er ulike blåbær/bregnegranskoger iblandet bjørk. Mindre partier med høgstaudegranskog og hegg-gråorskog finnes dessuten. I tilknytning til elva er det mindre områder med åpen eller skog/krattkledt rikmyr.

De avisosiologiske enhetene som er knyttet til slik vegetasjon er i første rekke trostesubforbundet og korsnebbforbundet (jfr. s. 22 og 23). I forbindelse med de neddemte myrområdene blir bekkasinforbundet berørt (s. 18) og i Eiterågas nærområder blir fossefallforbundet ødelagt (jfr. s. 22). På grunn av magasinets topografi og sammensatte vegetasjonsstruktur er det blant de mest produktive områdene i ornitologisk sammenheng. Generelt sett er området relativt artsfattig, og en neddemning vil redusere fuglelivet ytterligere.

Den hekkende fuglebestanden i magasinområdet dør ut, i overveiende grad også de artene som benytter terrenget som rent næringsterritorium (jfr. Bevanger 1979 a). Med den lave magasinprosenten som det opereres med i dette magasinet, vil området fra høyeste regulerte vannstand til laveste, fortone seg som en ørken i biologisk sammenheng. De første årene

etter oppdemmingen må en forvente en demningseffekt som fører til økning av blant annet bestanden av ender (jfr. Bevanger 1979 a). Etter få år vil imidlertid fuglelivet i tilknytning til magasinet bli svært dårlig. Ikke minst har dette sammenheng med at Eiteråmagasinet i ferskvannsbiologisk sammenheng antas å bli lavproduktivt på litt lengre sikt (Koksvik 1979).

Konsekvensene for fuglelivet i magasinets nærområder er mer usikker. I første rekke vil det her bli snakk om arter i skogssamfunnet (jfr. s. 22), som blant annet omfatter skogsfugl. Det synes klart at en her vil få lokalklimatiske forandringer. Når et vannreservoar etableres i et utpreget dalområde vil dette i realiteten bety at dalbunnen flyttes opp fra sitt naturlige leie til en ny nivålinje i damkronenhøyde. "Dalsidenes karakteristiske klimasoner blir dermed også forskjøvet oppover og redusert i vertikalutstrekning. Det går i regelen hardest utover den varme lisone, som i verste fall forsvinner. Følgene blir en miljøforandring for vegetasjonen, og kan føre til totale endringer i naturbildet. Men virkningene fullbyrdes ikke før etter et tidsrom på 10 år eller mer (Sterten 1969). Sannsynligvis vil en også kunne forvente en frysediskeffekt (jfr. Sterten 1973).

Det er ikke foretatt undersøkelser som viser hvilke konsekvenser dette får for fuglelivet, men det er nærliggende å tro at forholdene forverres. Temperaturen er blant annet bestemmende for utviklingen av insektfaunaen som for insektetende fuglearter er av avgjørende betydning. Også mange planteetende arter er avhengige av insekter, særlig som mat for ungene. Dette gjelder f. eks. våre hønsefugler (jfr. Moksnes og Vie 1977, Bevanger 1979 a og b).

Tørrleggingsområdene

"Eiteråga nedenfor magasinet må derfor ansees å få fullstendig ødelagte ferskvannsbiotoper " (Koksvik 1979). Dette betyr at et fossekallforbund (jfr. s. 22) blir sterkt skadelidende, og mer eller mindre fullstendig forsvinne. Indirekte vil forandringen også kunne ramme andre fuglesamfunn (på myr og skog), men effektene av dette er vanskelig og bedømme.

Avrenningsområdene

Det ble ikke foretatt undersøkelser i de aktuelle avrenningsområdene og det henvises i den sammenheng til generelle betraktninger (Bevanger 1979 a).

SAMMENDRAG OG KONKLUSJON

Eiteråga ligger i Grane og Vefsn kommuner og er et sidevassdrag til Vefsna. Den har sine sørøstligste kilder i noen fjellvatn i Grane kommune mellom Kvitfjellet, Langskarnasen og Måsskartinden, ca. 870 m o.h.

Fra og med der elva får navnet Eiteråga, mister området sitt uberørte preg. Dalbotnen blir delvis oppdyrket og store snauhogster setter sitt preg på terrenget. Begge dalsider er skogkledd opp til knapt 400 m o.h. Nede i Eiterådalen dominerer gran- og blandingsskog av gran/bjørk. Her finnes også enkelte fattige myrer. Grunnfjellet i nedslagsfeltet består stort sett av gneisbergarter. Klimaet er oseanisk-suboseanisk.

Ved de ornitologiske registreringene sommeren 1978 ble tradisjonelle metoder benyttet; linjeplatetaksering, linjetaksering og punkttaksering. Dominerende fuglesamfunn ble kartlagt. Resultatene viser en relativt artsfattig fuglefauna med totalt 55 arter observert. Alle antas å hekke i området. Artene representerer flere nærmere omtalte fuglesamfunn.

Klappfellefangst av smånagere viste at smånagerbestanden i området var relativt liten. Andre observasjoner viste at det var mye elg i nedslagsfeltets skogbevokste partier.

De foreliggende utbyggingsplanene forutsetter at det bygges en dam i Eiterådalen, ca. 50 m høy. Dette gir en innsjø på omlag 5,5 km med et areal på 2,8 km². Elva nedenfor dammen blir tørrlagt. De fuglesamfunnene som primært blir utslettet ved neddemmingen er trostesubforbundet og korsnebbsubforbundet. I forbindelse med neddemte myrområder blir dessuten bekkasinforbundet berørt, og i Eiterågas nærområder blir fossefallforbundet ødelagt.

På grunn av magasinområdet topografi og sammensatte vegetasjonsstruktur er det blant de mest produktive områdene i ornitologisk sammenheng. Generelt sett er området relativt artsfattig, og en neddemming vil redusere fuglelivet ytterligere.

Den hekkende fuglebestanden i magasinområdet dør ut, i overveiende grad også de artene som benytter terrenget som rent næringsterritorium. De første årene etter oppdemmingen må en forvente en demningseffekt som fører til økning av blant annet bestanden av ender. Etter få år vil imidlertid fuglelivet i tilknytning til magasinet bli svært dårlig.

Konsekvensene for fuglelivet i magasinets nærområder er mer usikker. I første rekke vil arter i skogssamfunnet, som blant annet omfatter skogsfugl, rammes. Oppdemmingen vil trolig føre til lokalklimatiske forandringer med følger for vegetasjon og naturmiljø forøvrig.

"Eiteråga nedenfor magasinet må derfor ansees å få fullstendig ødelagte ferskvannsbiotoper" (Koksvik 1979). Dette betyr at også fossekallforbundet blir sterkt skadelidende i den grad at det mer eller mindre vil forsvinne. Indirekte vil forandringene også kunne ramme andre fuglesamfunn (på myr og i skog), men effektene av dette er vanskelig å bedømme.

Totalt sett vil reguleringen utvilsomt medføre en merkbar forringelse av områdets ornitologiske miljø.

Konsekvensene for avrenningsområdene blir ikke vurdert på grunn av manglende data.

LITTERATUR

- Bevanger, K. 1977. Proposal for a new classification of Norwegian bird communities. *Biological Conservation* 11: 67-78.
- 1978 a. Fuglefaunaen i Kobbelvområdet, Sørfjord og Hamarøy kommuner. Kvantitative og kvalitative registreringer sommeren 1977. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1978-6*: 1-62.
  - 1978 b. *Retningslinjer for ornitologiske feltmedarbeidere*. DKNVS, Museet, UNIT. 53 s.
  - 1979 a. Fuglefauna og ornitologiske verneverdier i Hellemoområdet, Tysfjord kommune, Nordland. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1979-8*: 1-122.
  - 1979 b. Fuglefaunaen i Krutågas nedslagsfelt, Hattfjelldal kommune, Nordland. *Ibid.* 1979-11: 1-28.
- Faugli, P. E. 1976. Fluvialgeomorfologisk befaring i Vefsnas nedslagsfelt. *Kontaktutvalget for Vassdragsreguleringer, Univ. i Oslo. Rapport 76/05*: 1-29 + vedlegg.
- Koksvik, J. I. 1979. Hydrografi og ferskvannsbiologi i Eiteråga, Grane og Vefsn kommuner. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1979-9*: 1-34.
- Moksnes, A. & G. Vie. 1975. Ornitologiske undersøkelser i reguleringsområdet for de planlagte Vefсна-verkene 1974. *Ibid.* 1975-9: 1-31.
- Moksnes, A. & G. E. Vie. 1977. Ornitologiske undersøkelser i de deler av Saltfjell-/Svartisområdet som blir berørt av en eventuell kraftutbygging. *Ibid.* 1977-14: 1-31.
- Myrland, R. 1972. Velfjord. Beskrivelse til det berggrunnsgeologiske gradteigskart. I 18-1:100 000. *NGU 274*. 30 s.
- Naturgeografisk regioninndeling av Norden. *NUB 1977-34*. 137 s.
- Sterten, A. K. 1969. Vannet og det lokale klima. I *Vern våre vassdrag; en hvitbok om vann*. Oslo 1969, s. 21-26.
- 1973. Den lokale klimakarakteren i Dagalidalføret og Skurdalen og mulige klimaforandringer på grunn av vassdragsreguleringen. *Kraftutbyggingsprosjekt Dagali, Buskerud Kraftverker. Registrering av natur- og kulturverminteresser. Na IV - 1*, s. 1-19.

ISBN 82-7126-220-3

ISSN 0332-8538